

RIKTLINJE PERSONLYFT

Rekommenderad förskrivare

Legitimerad arbetsterapeut eller Legitimerad fysioterapeut/sjukgymnast

Respektive vårdgivare har det slutliga ansvaret för vem som får förskriva vad utifrån medarbetarens kompetens och verksamhetens uppdrag.

Kriterier

Person med funktionsnedsättning som har stora svårigheter att självständigt ändra grundläggande kroppsställning, förflytta sig från en plats till en annan och göra överflyttning från en yta till en annan d410

Personlyft får förskrivas när andra förflyttningstekniker har bedömts som otillräckliga eller olämpliga utifrån personens strukturavvikelser, funktionsnedsättning och totala omvårdnadssituation.

Mål med hjälpmedlet

Att möjliggöra och underlätta förflyttning.

Typ av hjälpmedel som kan förskrivas

Hjullyft ska förskrivas:

- i första hand om förflyttningen sker på olika platser i bostaden
- när behovet av personlyft är brådskande
- i de fall patienten/brukare inte passar inom kriterierna för taklyft
- när behovet är tillfälligt, under förutsättning att hjullyft fungerar för patienten/brukaren och i miljön
- när behovet är att främst hjälpa patient/brukare upp från golv

Taklyft kan förskrivas när en eller flera av följande kriterier är uppfyllda:

- när hjullyft inte fungerar tillfredställande och behovet av personlyft är varaktigt
- svårighet med manövrering i små utrymmen eller på grund av mjuka golv
- risk för skada hos patient/brukare vid förflyttning med hjullyft
- hög brukarvikt
- svårigheter med positionering vid förflyttning till/från sittande/liggande
- när förflyttning alltid sker på ett och samma ställe
- patient/brukare som gör självständiga förflyttningar

Risk för personskada

Betydande risk för tillbud vid användning, som kan orsaka personskada om säkerhetsstopp inte utförs.

Säkerhetsstopp innebär att lyft rörelsen stoppas precis innan patienten/brukaren lättar från underlaget, därefter ska nedanstående punkter följas;

- kontrollera att alla lyftöglor är korrekt kopplade på lyftbygeln samt att lyftbygeln är vågrät och att lyftbandet är lodrät
- var uppmärksam på att lyftselen inte fastnat i omgivande miljö exempelvis rullstolens armstöd
- fortsatt därefter lyft rörelsen uppåt

Utöver säkerhetsstoppet ska nedanstående punkter följas.

- lyft inte patient/brukare högre än vad som behövs för att lätta från underlaget
- förflytta personlyften så kort sträcka som möjligt
- patienten/brukaren måste alltid befinna sig innanför hjullyftens understödsyta för att undvika tipprisk
- kontrollera så att lyftselens öglor inte slits, kontrollera lyftbygeln så att det inte är den som orsakar eventuellt slitage

Kostnad som betalas av patient/brukare

Privat hyresavtal enligt tjänstekatalogen.

Hjullyft kan hyras privat av patient/brukare om förskrivning av personlyft/lyftsele redan finns.

Taklyft och/eller lyftvåg kan inte hyras privat.

Återställning efter demontering av taklyft, så som tapetsering eller målning, är egensansvar och bekostas av patient/brukare eller verksamhet.

Råd i förskrivningsprocessen

Behovsbedömning

Andra överflyttningstekniker och hjälpmedel ska ha provats och bedömts vara otillräckliga eller olämpliga utifrån patientens/brukarens strukturavvikelse, funktionsnedsättning och/eller totala omvårdnadsbehov.

24-timmarsperspektivet ska tas i beaktande vid bedömning, patient/brukare kan förflyttas med olika förflyttningshjälpmedel över dygnet, exempelvis överflyttningsplattform på förmiddagen och personlyft på kvällen.

Det finns inga lagar eller författningar om antal personal vid arbete med personlyft. Det är viktigt vid bedömningen att se till hela överflyttningmomentet och inte enbart själva hanteringen av personlyften. Ta i beaktande arbetsmiljö och patientsäkerhet vid bedömningen.

Enligt arbetsmiljöverket behövs 80 cm plus hjälpmedlets mått runt arbetsområdet för att personal ska kunna arbeta korrekt. Mer information finns i arbetsmiljölagen och i arbetsmiljöverkets föreskrifter:

- Byggnads- och anläggningsarbete, AFS 1999:3
- Arbetsplatsens utformning, AFS 2009:2
- Belastningsergonomi, AFS 2012:2.

Förskrivaren bedömer var i hemmiljön förflyttningen kan ske. Patient/brukare/närstående eller annan utsedd person ansvarar för att arbetsområde finns innan personlyft levereras.

Om oenighet uppstår är det viktigt med samverkan mellan till exempel patient/brukare/närstående, enhetschef, företagshälsovård och förskrivare.

Prova ut, anpassa och välj lämplig/specifik produkt

För att personlyften ska kunna användas ska en lyftsele och lyftbygel provas ut. Lyftsele och lyftbygel är personligt förskrivna hjälpmedel. Det är viktigt att rätt utprovad lyftsele och lyftbygel kombineras för att minimera t ex urglidningsrisk och klämrisk. Det är förskrivarens bedömning som avgör vilken lyftsele och lyftbygel som kan kombineras. Se nedan under val av lyftbygel.

Tänk på att förskrivna personlyft ska passa till eventuellt tidigare förskrivna hjälpmedel exempelvis rullstol och säng. Har patienten/brukaren en säng anpassad med lågbyggnadssats kan inte hjullyft väljas. Då får istället antingen taklyft eller borttagning av lågbyggnadssats på sängen övervägas.

Val av lyftbygel

När man väljer lyftbygel ska man eftersträva att banden från lyftselen går så lodrätt som möjligt. Vilken bredd bygel ska ha beror framför allt på om patienten/brukaren ska ha armarna innanför eller utanför lyftselen men också på patientens/brukarens kroppsstorlek och status.

Placeras armarna innanför selen är det måttet från axel till axel som ger ungefärlig bygelbredd och placeras armarna utanför selen är det måttet från armhåla till armhåla som är viktigt.

Kryssbygel (fyrpunktsbygel) väljs med fördel om man behöver mer plats framåt. Det blir öppnare vinkel i höften och mer utrymme i grenen. Denna lyftbygel får INTE användas med låg lyftsele eller lyftsele med vid/stor bensdelsöppning (hygiensele) pga tipprisk bakåt.

Val av lyftsele

Lyftselen modell ska väljas utifrån patientens/brukarens behov av stöd. De vanligaste lyftselarna har ryggstöd och delade eller odelade benbendelar.

Lyftselar med delade bendelar finns med hög rygg (stöd för huvudet), axelhög rygg och låg rygg. Vilken ryggstödshöjd som behövs beror på patientens/brukarens behov av stöd, sittställning (upprätt eller bakåtlutad) och om armarna ska vara innanför/utanför selen.

Lyftselar med delade bendelar finns i olika varianter av bendelsöppning/skärning; vid/stor, medelstor och snäv. Bendelsöppningens utformning påverkar hur stor öppningen blir för patientens/brukarens rumpa/stuss. Oftast är det patientens/brukarens tonus som avgör vilken bendelsöppning som ska väljas. Vid låg tonus ska snäv eller medelstor bendelsöppning användas och vid hög tonus ska medelstor eller vid/stor bendelsöppning användas.

Förflyttning med lyftsele som har vid/stor bendelsöppning (hygiensele) kräver mycket av patienten/brukaren vilket innebär att patienten/brukaren behöver ha;

- Förmåga att sträcka i höften (klara bäckenlyft i säng)
- Normal tonus eller stabilt hög tonus
- Bra uthållighet
- God kroppskänedom
- Förmåga att kommunicera

Grundtanken för lyftselar med delade bendelar är att lyftselen ska tas bort efter genomfört lyft oavsett lyftselens material. Lyftselar i polyesternät eller liknande genomsläppligt material kan patienten/brukaren sitta kvar på i exempelvis rullstol, dock ska bendelarna tas bort.

Lyftselar med odelade bendelar kan vara bra alternativ om patienten/brukaren är smärtekänslig, överviktig och/eller har hög benamputation. Lyftselar med odelade bendelar täcker även rumpan/stussen till skillnad från lyftselar med delade bendelar. Detta innebär att patienten/brukaren sitter kvar på selen i exempelvis rullstol (tas dock alltid bort när patienten/brukaren är åter i sängen). Viktigt med riskbedömning av urglidning då patienten/brukaren kan ha glidit framåt under tiden i sittande och därför inte är i rätt position på lyftselen. Även viktigt med riskbedömning av trycksår/rodnad då patienten/brukaren sitter på ett extra material i rullstolen.

Lyftvåg

Behovet av vägning av patienten/brukaren är något som kan initieras av annan yrkeskategori så som dietist/sjuksköterska/läkare. Det kan gälla under enstaka tillfällen eller över längre perioder. Dessa yrkeskategorier kan initiera behovet men förskrivningsansvaret tillfaller rehabiliteringspersonal som förskrivit personlyften då de ansvarar för att lyften och lyftmomentet fortfarande fungerar med övriga hjälpmedel.

En lyftvåg som monteras på personlyft medför att 20-30 cm förloras i lyfthöjd. Har patienten/brukaren taklyft med skenladdning förskrivna kan man välja att byta till ett lyftblock med integrerad våg och på så sätt bibehålla lyfthöjden.

Dubbelförskrivning

Grundprincipen är att endast en personlyft kan förskrivas, men det är förskrivarens bedömning som avgör om hjälpmedel ska förskrivas i flera antal.

Se <https://www.regiondalarna.se/plus/hjalpmedel/forskrivningsprocessen/sortimentsgruppen/> under fliken "Antal hjälpmedel"

Informera, instruera och träna

Det är viktigt att patienten/brukaren, närstående samt omvårdnadspersonal får ta del av tillverkarens anvisningar och att personlyften och tillbehör används på det sätt som tillverkaren avser. Detta för att minimera risken för handhavandefel angående bland annat laddning och skötsel av personlyft.

Utprovningsprotokoll av lyftsele ska lämnas tillgängligt för de som ska använda hjälpmedlet.

Uppföljning och utvärdering

Förskrivaren ansvarar för uppföljning enligt förskrivningsprocessen. Tid för uppföljning planeras tillsammans med patient/brukare utifrån behov. Se

<https://www.regiondalarna.se/plus/hjalpmedel/forskrivningsprocessen/>

Vårdgivaren ansvarar för att periodisk inspektion av lyftsele sker minst var 6e månad enligt tillverkarens anvisningar. Lyftselar som inte klarat den periodiska inspektionen ska kasseras.

Leverantör av hjälpmedel och tjänster

Dalarnas Hjälpmedelscenter, Hjälpmedel Dalarna enligt Hjälpmedelsnämnden Dalarnas avtal.

Taklyft ska monteras och installationsbesiktigas av Dalarnas Hjälpmedelscenter innan den tas i bruk, detta regleras enligt avtal. Även demontering av taklyft ska utföras av Dalarnas Hjälpmedelscenter.

Tak- och hjullyftar ska årligen besiktigas enligt tillverkarens anvisningar vilket utförs av Dalarnas Hjälpmedelscenter enligt avtal.

Framtagen av

Henrik Moberg hjälpmedelskonsulent/leg sjukgymnast, Helena Gustafson Soling, hjälpmedelskonsulent/leg sjukgymnast och Charlotta Tysklind hjälpmedelskonsulent/leg arbetsterapeut,

Sortimentsgrupp Förflyttning - Personlyft och Överflyttningshjälpmedel 2024-

Lena Nyström, Marit Liss, Sara Bylin, Karolina Hoback och Anna Johansson.

Godkänd och fastställd av

Beredningsgrupp Hjälpmedel, Hjälpmedelsnämnd Dalarna 2024-

ISO kod

ISO 123603 Mobil, elektrisk golvlyft

ISO 123612 Stationär lyft, taklyft